

CD-1409 DIGITAL

HÄRLIG ÄR JORDEN

ÄLSKADE PSALMMELODIER

i arrangemang för symfoniorkester

HÄRLIG ÄR JORDEN

1	Vår Gud är oss en väldig borg (Sv Ps 237)	4'28
	Text: M. Luther, O. Petri, J.O. Wallin	
	Musik: M. Luther, arr. Herman Rechberger	
2	O store Gud (Sv Ps 11)	3'34
	Text: C. Boberg; Musik: okänt ursprung, arr. Jaakko Kuusisto	
3	Härlig är jorden (Sv Ps 297)	3'08
	Text: B.S. Ingemann, C. Bååth-Holmberg	
	Musik: schlesisk folkvisa, arr. Ilkka Kuusisto	
4	Blott en dag (Sv Ps 249)	3'00
	Text: L. Sandell; Musik: O. Ahnfelt, arr. Ilkka Kuusisto	
5	Halleluja! Sjung om Jesus (Sv Ps 15)	3'26
	Text: A. Frostensson; Musik: R.H. Prichard, arr. Osmo Vänskä	
6	Tryggare kan ingen vara (Sv Ps 248)	3'14
	Text: L. Sandell; Musik: tysk folkmelodi, arr. Osmo Vänskä	
7	Grip du mig, helige Ande (Sv Ps 646)	2'51
	Text: Pia Perkiö, U-B. Gustafsson-Pensar	
	Musik: I. Kuusisto, arr. Jaakko Kuusisto	
8	Måne och sol (Sv Ps 21)	2'20
	Text: B.G. Hallqvist; Musik: E. Hovland, arr. Jaakko Kuusisto	

9	Närmare, Gud, till dig (Sv Ps 271)	2'27
Text: S.F. Adams, E. Linderholm; Musik: L. Mason, arr. Ilkka Kuusisto		
10	Ljus som liv åt världen gav (Sv Ps 331)	4'02
Text: A. Frostensson, efter en amerikansk sång
Musik: negro spiritual, arr. Harri Ahmas		
11	Bred dina vida vingar (Sv Ps 190)	3'20
Text: L. Sandell; Musik: svensk folkmelodi, arr. Ilkka Kuusisto		
12	O huvud, blodigt, sårat (Sv Ps 144)	5'23
Text: Arnulf av Löwen, P. Gerhardt, E. Linderholm
Musik: H.L. Hassler, arr. Harri Ahmas		
13	Bliv kvar hos mig (Sv Ps 189)	3'22
Text: H.F. Lyte, O. Mannström; Musik: W.H. Monk, arr. Ilkka Kuusisto		
14	Den blomstertid nu kommer (Sv Ps 199)	3'32
Text: I. Kolmodin, J.O. Wallin, B.G. Hallqvist
Musik: svensk folkvisa, arr. Jarkko Kiiski		
15	Herren, vår Gud, är en konung (Sv Ps 2)	2'42
Text: Z. Topelius efter J. Neander; Musik: Stralsund 1665, arr. Harri Ahmas		
16	Jag har hört om en stad (<i>Psalmer och sånger</i> , nr. 748)	5'32
Text: L. Lithell; Musik: rysk folkmelodi, arr. Ilkka Kuusisto		

Lahti Symphony Orchestra • Osmo Vänskä

”Men hur kunde vi sjunga Herrens sånger i ett främmande land” frågar Israeliterna (Psaltaren 137) under exilåren i Babylon. Därmed ger de uttryck för den känsla av att befinna sig i fel land, i en främmande värld, som ständigt plågar människan. ”Herrens sånger” har förkunnat Guds omsorg om sin skapelse från generation till generation – alltsedan Mose syster Miriam ledde sången som firade befrielsen från slaveriet i Egypten (2 Mos 15). Tron och den religiösa kulturen har varit ett försvar mot människans främlingskap, och kyrkan har förmedlat sin trygghet i en oberäknelig tillvaro. Men idag har till och med kyrkan blivit ett främmande land för många. Denna sekulariseringen till trots, är den svensk-kristna sångskatten högst levande som en del av en gemensam kultur. ”Herrens sånger” har ingalunda blivit bortglömda bara för att inte folk längre bevisar söndagsgudtjänsten. ”Tryggare kan ingen vara än Guds lilla barnaskara” hävdade den geniale och oändligt populära psalmdiktaren Lina Sandell (1832-1903). Denna andliga kuplett har borrar sig fast i det svenska hjärtat och utgör än idag ett slags religiöst sediment i det avkristnade Sverige.

En äldre generation, som oftast besöker kyrkor för att jordfästa någon ännu äldre släkting eller granne, får då tillfälle att öva sig i åtminstone någon av begravningsklassikerna såsom *Härlig är jorden* (ursprungligen en dansk psalm), *Bred dina vida vingar* (Lina Sandell) eller *Blott en dag* (återigen Lina Sandell). Förmodligen är denna äldre generation bekant med merparten av de psalmmelodier som här presenteras i nya arrangemang för symfoniorkester. Många gnolar säkert då och då på någon av favoriterna som överensstämmer med den glädje eller sorg eller den vardagliga lunken som man just då upplever.

”Släkten följa släktens gång” säger den kloka psalmisten. Men de yttre betingelserna förändras från generation till generation och en ny generation har nu vuxit upp utan att, till frökens tramporgelackompanjemang, ha sjungit sig igenom vår psalmskatt. Ändå känner de säkert igen flera av psalmerna på denna skiva.

Många har någon gång under dagis-åren inbjudits till barnfest i församlingskyrkan och kanske fått sjunga med i den franciskusinspirerad *Måne och Sol* (med text av en annan genial psalmdiktaren, Britt G. Hallquist, och musik av en viktig förnyare av svensk liturgisk musik, norrmannen Egil Hovland).

Visserligen har Astrid Lindgrens (smygreligiösa) sommarpsalm vunnit inträde i skolans sommaravslutningsrepertoar men fortfarande finns det plats i de flesta skolors tradition för den somrigaste av alla sommarpsalmer *Den blomstertid nu kommer*. Texten går eventuellt tillbaka till det, jämte reformationsivrare Olaus Petri, tidigaste stora namnet inom svensk psalmdiktning, Israel Kolmodin. Den nyss vuxna generationen har heller inte kunnat undgå den ”amerikanska” psalmen *Närmare Gud till dig* (Tonsättaren var amerikan men den ursprungliga texten skrevs av engelskan Sarah Adams.) Melodin spelas, som bekant, av en stråkvartett medan båten sakta fylls med vatten i den amerikanska storfilmen *Titanic*. Från samma period och likaledes från den anglosaxiska traditionen kommer en annan allmänt bekant psalm *Bliv kvar hos mig*. För de flesta är den lättare att känna igen under dess engelska titel *Abide with me*. Ty vem kan ha undgått att höra den framsjungen av 100 000 (manliga) strupar inför kick-offen på den engelska cupfinalen?

Det finns psalmer som är djupt rotade i vår västerländska kulturhistoria. Hur många av oss, om vi ombads att nynna ett stycke Bach, skulle då inte välja *O huvud blodigt sårat* som egentligen är en ”luthersk” koral – dock ej av Martin Luther – skriven långt före Bach’s tid. Texten går tillbaka till en latinsk vers från medeltiden och således ställer vi oss frågan: var börjar vår psalmtradition? Kultisk sång i den judekristna traditionen går tillbaka åtminstone till Kung Davids tid och vi vet att templet i Jerusalem höll sig med en stor stab av professionella musiker. Religiösa kulthandlingar och sång hör ihop även om det har funnits en tid då de mest renläriga kalvinisterna bestämde sig för att Gud inte behagades av den

mänskliga sångrösten. I den katolska kyrkan under medeltiden var sången förbehållen präster och ordensfolk och allt sjöngs på latin. Det är först med reformationen och med Luther som församlingssång både tar en början och utvecklas till en mogen konst.

Vår gud är oss en väldig borg förkunnar Martin Luther i en mycket bekant psalm vars melodi han också skrev. Luthers text har tolkats till svenska av två stora gestalter i svensk kyrkohistoria: reformatorn Olaus Petri och Sveriges ”främsta” psalmdiktare Johan Olof Wallin. Den tyska psalmen, som byggde på omdiktade bibeltexter, hade stor betydelse för den svenska psalmens tidiga utveckling men under artonhundratalets väckelse önskade folk ett större mått av känsla (lidelse) i sina psalmer. Psalmer av denna typ hade utvecklats i England av metodisten Samuel Wesley och många av de mest populära försågs med svensk språkdirkt. Tre av dessa psalmer finns med i denna samling: *O store Gud, Herren vår Gud är en konung* samt *Halleluja, sjung om Jesus*. Den sistnämnda är tolkad till svenska av prästen Anders Frostensson som, tillsammans med Britt G. Hallqvist, är den ledande svenska psalmisten i modern tid.

Där språken skiljer Finland och Sverige möts de igen i teologin. Många svenska psalmer har vunnit inträde i den finska psalmtraditionen och likaledes har finska psalmer översatts till svenska. Bland dessa finns en psalm för vår egen tid *Grip du mig, helige Ande*. Förmodligen är denna den minst bekanta i detta urval av psalmer.

Alltsedan reformationen har folkmelodier varit en viktig inspiration för psalmdiktningen och nästan en tredjedel av melodierna på denna skiva är hämtade från denna allmänna källa. Så också *Jag har hört om en stad ovan molnen*. Denna ”läsarpсалm”, skriven av Baptistpastorn Lydia Lithell, ingår inte i Sveriges (unika) ekumeniska psalmbok men är mycket omtyckt i frikyrkoförsamlingar där längtan till himmelen fortfarande söker uttryck.

I likhet med de gemensamma kristna böerna bär dessa sexton psalmmelodier med sig en rik erfarenhet av den mänskliga tillvaron, av människans längtan och glädje, hennes sorg och tröst. Sjungna genom generationer har ord och melodi förenats så att vi bara behöver höra de bekanta melodierna för att gripas av psalmens inneboende stämning och förkunnelse. ”Aldrig förstummas tonen från himlen” säger psalmisten och på denna skiva hör vi, i himmelskt smäktande toner, sexton älskade psalmmelodier i nya arrangemang för stor orkester – melodier som definitivt inte förstummats. Ännu ett sätt att, såsom Psalmisten förkunnar, ”sjunga till Herrens ära”.

© **BIS 2003**

Sweden is often cited as the most secularized nation in Europe or, indeed, in the world. But this much-fêted secularization is really only skin deep. Certainly, on Sundays, Swedes are more likely to visit IKEA than their local church – which may well be a vast structure erected at a time when attendance at the Sunday service was obligatory. Sociologists have been quick to draw wide-ranging conclusions from the fact that the churches are mainly the preserve of the elderly and the Swede is regularly claimed no longer to have a religious instinct at all.

People in Sweden may, perhaps, no longer affirm that Jesus Christ died for them on the cross nor that he is one of the persons of the triune Christian god. But one does not have to probe the Swedish psyche very deeply to find a sediment of religious feeling that informs people's lives. Organized religion may embrace but a small fraction of the population, yet to claim that the Swedish people are not religious is seriously mistaken. One needs only to accompany them into those unending Swedish forests or witness the care and affection which most of them lavish on their children to realize that they are not devoid of a deep sense of awe in the face of the wonders and mysteries of life.

Until a generation or so ago morning assembly in schools involved singing a hymn from the Swedish hymn-book, so previous generations were well versed in Swedish psalmody. Nowadays the round of funerals, weddings, baptisms and end-of-the-school-term celebrations keeps a limited repertoire of hymns in the public consciousness. Almost all of the sixteen hymn tunes that have been selected for this disc, and arranged for performance by symphony orchestra, belong in this category. They are very much part of the culture of Sweden and provide a vehicle of expression for the joys and sorrows of 'secular' man and woman.

Being a small country with a well-educated populace, linguistic skills and widespread international contacts, Sweden has an eclectic culture. The Swedish

hymn-book reflects this eclecticism. Almost all of the early hymns are of German origin. Luther's own hymns were Bible-based with a doctrinal message and these were absorbed by the Swedish Church and fitted out with Swedish verses. The chorale tunes are, of course, part of our common heritage and are well-known in most European countries. With the various evangelical movements of the nineteenth century there was a demand for a more evident display of emotion in hymns and there was a resurgence in the production of hymns in Sweden. Many of the most popular hymns were translations of English originals, and listeners from Britain will recognize several of these tunes on this disc. Unique to Sweden is the store of beautiful hymns – with melodies often based on folk tunes – in celebration of the emergent summer. (Very natural in view of the long, dark winter.)

Also unique to Sweden is a common collection of some 300 hymns approved and used by almost all Christian denominations – the predominant Church of Sweden as well as 'free' churches ranging from the Salvation Army to the Catholic Church. All but one of the hymns whose melodies are performed on this disc are to be found in this ecumenical collection, the product of a compromise which is, surely, very Swedish. 'Sing unto the Lord a new song', enjoined the psalmist, and we have followed his injunction with an entirely novel presentation of these well-known tunes.

© **BIS 2003**

Schweden wird oft das säkularisierteste Land Europas oder gar der Welt genannt. Doch diese vielgepriesene Säkularisierung ist in Wirklichkeit nur oberflächlich. Gewiß wird man schwedische Landsleute am Sonntag eher bei IKEA als in der örtlichen Kirche antreffen – wobei es sich bei letzterer durchaus um ein imposantes Gebäude aus einer Zeit handeln kann, als der Besuch des Sonntagsgottesdienstes selbstverständlich war. Rasch haben Soziologen weitreichende Schlüsse aus dem Umstand gezogen, daß die Kirchen eher Reservate für Ältere sind; mittlerweile spricht man dem Schweden gemeinhin jeglichen religiösen Instinkt ab.

Nun mögen die Schweden vielleicht nicht mehr daran glauben, daß Jesus Christus für sie am Kreuz gestorben ist oder daß er eine Personifikation des dreieinigen christlichen Gottes ist. Aber man muß nicht allzu tief in der schwedischen Psyche forschen, um einen Bodensatz religiöser Gefühle zu finden, der das Leben der Menschen prägt. Wenngleich die institutionalisierte Religiosität nur einen kleinen Teil der Bevölkerung erfaßt, so wäre es doch grundfalsch zu behaupten, die Schweden seien unreligiös. Man muß ihnen nur einmal in ihre unendlichen Wälder gefolgt sein oder die Fürsorge und Liebe gesehen haben, mit denen die meisten ihre Kinder überhäufen, um zu erkennen, daß es ihnen an tief empfundener Ehrfurcht vor den Wundern und Geheimnissen des Lebens nicht mangelt.

Noch vor einer Generation gehörte zur schulischen Morgenversammlung das Singen eines Liedes aus dem schwedischen Gesangbuch, so daß frühere Generationen mit dem schwedischen Kirchenliedrepertoire bestens vertraut waren. In den heutigen Beerdigungs-, Hochzeits-, Tauf- und Schulabschlußfeiern wird indes nur ein Teil dieses Repertoires lebendig erhalten. Fast alle der sechzehn hier in Orchesterfassungen eingespielten Lieder fallen in diese Kategorie. Sie sind wichtige Bestandteile der schwedischen Kultur und stellen ein Ausdrucksvehikel für die Freuden und Nöte „weltlicher“ Männer und Frauen dar.

Als kleines Land mit einer gebildeten Bevölkerung, großer sprachlicher Gewandtheit und weitreichenden internationalen Beziehungen hat Schweden eine eklektische Kultur herausgebildet. Das schwedische Gesangbuch spiegelt diesen Eklektizismus wider. Nahezu alle frühen Kirchenlieder sind deutschen Ursprungs. Luthers Lieder verbanden Bibelnähe und Lehrhaftigkeit; die schwedische Kirche griff darauf zurück und stattete sie mit schwedischen Texten aus. Die Choralmelodien sind selbstverständlich Teil unseres gemeinsamen Erbes und in fast ganz Europa bekannt. Im Zuge der zahlreichen evangelischen Bewegungen des 19. Jahrhunderts kam das Bedürfnis nach deutlicherem Gefühlsausdruck in den Liedern auf, und so kam es zu einer Wiederbelebung des Kirchenliedschaffens in Schweden. Viele der populärsten Lieder waren Übersetzungen englischer Originale; englische Hörer werden manche dieser Melodien auf der vorliegenden CD wiedererkennen.

Einzigartig für Schweden ist der Reichtum an wunderbaren Liedern, die – oftmals auf der Grundlage von Volksmelodien – den Sommeranfang besingen (was in Anbetracht des langen, dunklen Winters nicht überrascht). Ebenfalls einmalig dürfte sein, daß es eine Sammlung von rund 300 Liedern gibt, die von beinahe allen christlichen Konfessionen anerkannt und verwendet wird – von der zahlenmäßig dominanten evangelisch-lutherischen Staatskirche wie von den „freien“ Kirchen, die von der Heilsarmee bis zur Katholischen Kirche reichen. Bis auf eines kann man alle der hier eingespielten Kirchenlieder in diesem ökumenischen Sammelwerk finden, welches das Ergebnis eines typisch schwedisch anmutenden Kompromisses ist. „Singet dem Herrn ein neues Lied“, verfügte der Psalmist, und wir sind seiner Weisung mit einer ganz neuartigen Darbietung dieser vertrauten Lieder gefolgt.

© *BIS* 2003

O n dit souvent de la Suède qu'elle est la nation la plus sécularisée de l'Europe ou même du monde. Mais cette sécularisation si fêtée n'est qu'une couche superficielle de peau. Evidemment, le dimanche, les Suédois iront plus volontiers magasiner chez IKEA que visiter leur église paroissiale – ce qui pourrait bien être une structure érigée à l'époque où l'assistance au culte dominical était obligatoire. Les sociologues n'ont pas tardé à tirer des conclusions globales à partir du fait que les églises sont surtout une réserve d'ainés et qu'on dit normalement du Suédois maintenant qu'il n'a plus aucun instinct religieux.

Les gens de la Suède n'affirment peut-être plus que Jésus-Christ est mort pour eux sur la croix ni qu'il est l'une des personnes du Dieu chrétien trinitaire. Mais on n'a pas à mettre le psychisme suédois longtemps à l'épreuve pour trouver un sédiment de sentiment religieux qui informe la vie des gens. La religion organisée n'embrasse peut-être qu'une petite fraction de la population mais d'affirmer que le peuple suédois n'est pas religieux est une erreur considérable. On n'a qu'à les accompagner dans ces interminables forêts suédoises ou être témoin de l'attention et de l'affection dont la plupart des Suédois entourent leurs enfants pour comprendre qu'ils ne manquent pas d'un profond sentiment d'intimidation devant les merveilles et les mystères de la vie.

Il y a à peu près une génération, les classes le matin commençaient par le chant d'un cantique tiré du livre de cantiques suédois, de sorte que les générations précédentes connaissent bien leur héritage de cantiques suédois. Aujourd'hui, le cercle des célébrations de funérailles, mariages, baptêmes et fêtes de fin d'année scolaire entretiennent un répertoire limité de cantiques dans la conscience publique. Presque toutes les seize mélodies choisies pour ce disque et arrangées pour être jouées par un orchestre symphonique appartiennent à cette catégorie. Elles sont une partie intrinsèque de la suture suédoise et fournissent un moyen d'expression aux joies et aux peines de l'homme et de la femme « sécularisés ».

Etant un petit pays à la population bien instruite, l'adresse linguistique et aux nombreux contacts internationaux, la Suède révèle une culture éclectique. Le livre de cantiques suédois reflète cet éclectisme. Presque tous les cantiques les plus anciens sont originaires d'Allemagne. Les cantiques propres de Luther viennent de la Bible et renferment un message doctrinal qui fut absorbé par l'Eglise suédoise et adapté à la versification du pays. Les mélodies des chorals font évidemment partie de l'héritage commun et sont bien connus dans la plupart des pays européens. Suite aux divers mouvements évangéliques du 19e siècle survint une demande pour un choix plus évident d'émotions dans les cantiques et on assista à une renaissance de la production de cantiques en Suède. La plupart des cantiques les plus populaires étaient des traductions d'originaux anglais de sorte que les auditeurs britanniques reconnaîtront plusieurs des airs sur ce disque. Unique pour la Suède est le vaste choix de ravissants cantiques – aux mélodies basées souvent sur des airs folkloriques – qui célèbrent l'approche de l'été. (Fait très naturel vu l'hiver suédois, long et sombre.)

Chose unique pour la Suède est aussi une collection commune de quelque 300 cantiques approuvés et utilisés par presque toutes les dénominations chrétiennes – l'Eglise suédoise majoritaire ainsi que toutes les Eglises « indépendantes », passant de l'Armée du Salut à l'Eglise catholique. A l'exception d'un, tous les cantiques joués sur ce disque proviennent de ce recueil écuménique, le produit d'un compromis qui est, certainement, typiquement suédois. « Chantez au Seigneur un cantique nouveau » dit le psalmiste, et nous avons suivi cet ordre avec une présentation entièrement nouvelle de ces mélodies bien connues.

© **BIS 2003**

Recording data: August 2001, June 2002 and January 2003 at the Church of the Cross (Ristinkirkko), Lahti, Finland

Balance engineers/Tonmeister: Rita Hermeyer, Martin Nagorni

Producers: Jens Braun, Rita Hermeyer, Ingo Petry

Digital editing: Rita Hermeyer; Michael Silberhorn

Cover texts: © BIS 2003. Translations: Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Front cover photograph: © Ingemar Hagerfors

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England

BIS CDs can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, S-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 • Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40

e-mail: info@bis.se • Website: www.bis.se

© & © 2003, BIS Records AB, Åkersberga.

Under perioden 2002-2005 erhåller BIS Records AB stöd till sin verksamhet från Statens kulturråd.

The Lahti Symphony Orchestra is supported in this recording project
by the Finnish Performing Music Promotion Centre (ESEK)

BIS-CD-289

BIS-CD-833

BIS-NL-CD-5006

BIS-NL-CD-5007